

การศึกษาทบทวนและประเมินระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

พ.ศ. 2549-2550

.....
เอมอร ไชยมงคล¹ ¹สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

จากสภาพเศรษฐกิจ สังคมทั้งในระดับโลกและในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมมีพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ไม่เหมาะสม ขาดการออกกำลังกาย และมีความเครียดมากขึ้น จนทำให้เกิดปัญหาโรคไม่ติดต่อเพิ่มขึ้น จากการคาดการณ์ขององค์การอนามัยโลก พบว่าปัจจุบันโรคไม่ติดต่อเป็นสาเหตุการเจ็บป่วยของประชากรโลกประมาณ 43% และจะเพิ่มขึ้นเป็น 60% ในปี ค.ศ. 2020 การพัฒนาระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อ ให้มีคุณภาพ เป็นแหล่งข้อมูลที่บ่งบอกสถานการณ์โรคจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อ การศึกษาเชิงพรรณนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อที่สำคัญในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างโดยใช้วิธีการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อที่ดำเนินการในต่างประเทศและภายในประเทศ ศึกษาการดำเนินการคัดกรองโรคเบาหวานและหลอดเลือดสมอง โดยเจาะจงเลือกพื้นที่จังหวัดตรัง และประเมินความคิดเห็นต่อระบบเฝ้าระวังโรคเบาหวานความดันโลหิตสูงและหัวใจขาดเลือด ของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุขและตัวแทนผู้ปฏิบัติงานในระดับโรงพยาบาล ในภาคใต้ตอนล่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

ผลการศึกษาพบว่าระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อที่สำคัญที่ดำเนินการในต่างประเทศนั้นมีการเฝ้าระวังทั้งระบบปัจจัยเสี่ยงและการเฝ้าระวังการเกิดโรค ดำเนินการมานาน มีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน ทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลในช่วงเวลาที่แตกต่างกันได้ ส่วนระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อที่ดำเนินการในประเทศไทยมีหน่วยงานหลักที่ดำเนินการคือ กระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานสถิติแห่งชาติ ใช้รูปแบบการสำรวจทำการเฝ้าระวังในระดับปัจจัยเสี่ยง การเฝ้าระวังในระดับการเกิดโรคใช้รูปแบบการรายงานผู้ป่วยที่มารับบริการในสถานบริการภาครัฐ การดำเนินการคัดกรองมีการกำหนดมาตรฐานอย่างชัดเจน บุคลากรได้รับการอบรมและมีคู่มือในการดำเนินงาน โดยมี อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านเป็นแกนในการปฏิบัติงาน และมีเกณฑ์ของสำนักตรวจราชการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน สำหรับความคิดเห็นต่อระบบเฝ้าระวังโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และหัวใจขาดเลือดในระดับผู้ปฏิบัติการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาล เห็นว่าระบบเฝ้าระวังมีประโยชน์มาก มีความเข้าใจในระบบและเห็นว่าระบบมีความยืดหยุ่นในระดับปานกลางถึงมาก การยอมรับต่อระบบเฝ้าระวังและความง่ายของระบบเฝ้าระวังอยู่ในระดับปานกลาง และความมั่นคงของระบบอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย ผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบรูปแบบการเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อ ผลการดำเนินงาน การคัดกรอง ปัญหาอุปสรรค และความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อโดยเน้นการเฝ้าระวังในระดับปัจจัยเสี่ยงเพื่อการป้องกันควบคุมโรคตั้งแต่ระยะก่อนการเกิดโรค ให้มีหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ มีการเฝ้าระวังที่เป็นมาตรฐาน และมีความเชื่อมโยงและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเฝ้าระวังการเกิดโรคควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งจากสถานบริการภาครัฐและเอกชนให้มีความครอบคลุมทั่วประเทศ